

SECTION 4.

MANAGEMENT, PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

Лазор Оксана Дмитрівна

д-р. наук з держ. упр., професор,
професор кафедри публічного управління та менеджменту
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Україна

Лазор Олег Ярославович

д-р. наук з держ. упр., професор,
професор кафедри публічного управління та менеджменту
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Україна

Юник Ірина Геннадіївна

канд. наук з держ. упр., доцент,
доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування
*Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
Україна*

E-PARTICIPATION ЯК ВАЖЛИВА КОМПОНЕНТА РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Інструменти електронної комунікації (далі – е-комунікації) – це цифрові механізми взаємодії влади та громадян, а також між самими жителями громад, спрямовані на її активізацію на розвитку суспільства, що потребують вивчення.

Індекс електронної участі (E-Participation Index, далі – EPI) розроблено як додатковий компонент до Опитування ООН щодо електронного врядування [6]. За своєю місією EPI сприяє формуванню та розвитку двосторонньої симетричної моделі комунікації влади та громадськості – моделі партнерства, де влада за допомогою різних форм і способів подає інформацію та пропонує громадянам висловити свої думки/позиції/пропозиції, а ті в свою чергу – очікують бути вислуханими і почутими суб'єктами владних повноважень. Структурно EPI охоплює:

- електронну інформацію – забезпечення участі шляхом надання громадянам публічної інформації та доступу до інформації без або на запит;
- електронні консультації – залучення громадян до участі в обговоренні публічної політики та послуг;

- електронне прийняття рішень – розширення прав і можливостей громадян шляхом спільного розроблення варіантів політики та спільного продукування компонентів послуг та способів їх надання [6].

Україна, зважаючи на сучасні виклики, радикально просунулась у рейтингу 193 країн світу за показником ЕРІ впродовж останніх років, займаючи позиції: 75 (2018 р.), 46 (2020 р.), 57 (2022 р.), 1 (2024 р.). Водночас, необхідно наголосити на значному розриві ЕРІ, що спостерігається між країнами, регіонами в межах держави та між територіальними громадами, що демонструють результати проведеного дослідження.

Аналіз розробок і публікацій дозволяє виокремити декілька взаємопов'язаних тем, на які спрямувала свої дослідження наукова спільнота, проте, поза увагою залишаються питання, пов'язані з практикою застосування інструментів е-участі.

Створення цифрової платформи E-DEM [1] у 2018 р. сприяло активізації участі громадян у комунікаційному процесі, оскільки вона об'єднує найбільш затребувані інструменти е-участі жителів громад та їх органів місцевого самоврядування. Ефективність і доступність цієї платформи підтверджують на сьогодні 660 органів самоврядної влади та 1,9 млн. активних користувачів.

Співвідношення кількості зареєстрованих органів місцевого самоврядування відповідних громад до загальної їх кількості у регіонах (станом на 01.01.2025 р. [3]) дозволив визначити індекс активності кожного регіону (ІАР) та систематизувати їх у три групи: проактивні (ІАР в межах 0,6-1,0), активні (ІАР в межах 0,3-0,6) та пасивні (ІАР в межах 0,1-0,3). Проактивні регіони застосовують випереджальні стратегії розвитку, цифровізацію послуг та адаптивні механізми управління.

Першу групу – «проактивні регіони» – репрезентують 4 області (в порядку спадання: Полтавська, Львівська, Дніпропетровська та Вінницька) з ІАР в межах 1,0-0,6, де кількість територіальних громад хоча б за одним найвищим показником інструмента е-комунікації, які запроваджують громади, є вищою і складає щонайменше дві третини від їх загальної кількості.

Другу групу – «активні регіони» – репрезентують 9 областей (в порядку спадання: Тернопільська, Волинська, Харківська, Київська, Херсонська, Одеська, Івано-Франківська, Рівненська, Сумська) з ІАР в межах 0,6-0,3, де кількість територіальних громад хоча б за одним найвищим показником інструмента е-комунікації, які запроваджують громади, складає від третини до звичайної більшості від їх загального числа.

Третю групу – «пасивні регіони» – формує решта 11 областей з ІАР в межах 0,3-0,1.

В Україні з 1 469 територіальних громад: найбільшу кількість, майже третину, становлять ті, які *запроваджують використання е-консультацій* (456 од.; 31 %), дещо менше – петицій (433 од.; 29,5 %), значно менше – громадського бюджету (далі – ГБ) (296 од; 20,1 %) та шкільного ГБ (далі – ШГБ) (40 од; 0,03 %). Проведений аналіз засвідчує, що навіть у межах проактивних регіонів у жодному з них не спостерігається 100 % активності територіальних громад.

Щодо інструментів е-комунікації, які *використовуються органами місцевого самоврядування*, то з часу запуску платформи: подано 27 259 місцевих петицій, проведено близько 4 459 консультацій, підтримано 8 468 проектів ГБ та 1 866 ШГБ, вирішено більше 32 тис. питань громади [1].

Проведений аналіз *динаміки використання інструментів е-участі* засвідчує наявність домінантних інструментів, які за певних причин переважають, відповідно переформатовуючи регіони за попередньо визначеними групами. Встановлено, що диспропорція між ними спостерігається в межах від 1,4 до 18,9 разів. Так, проактивними за кількістю використаних інструментів е-участі виявились Дніпропетровська (5723). Донецька (4083) та Вінницька (3403) області, аутсайдерами – Черкаська (358) та Запорізька (303) області.

За застосуванням конкретного виду інструмента е-комунікації в територіальних громадах можна також виокремити як певних лідерів-регіонів, так і в їх межах. *Місцеві петиції* уможливають ініціювання мешканцями розгляд важливих питань органами місцевого самоврядування, зокрема шляхом подання е-петицій онлайн. Першість за використанням петицій здобули Донецька (3 440) та Дніпропетровська (3 206) області, значно перевищуючи за цим показником навіть проактивні регіони. За цим показником аутсайдерами залишились потужні: Запорізька, Харківська та Миколаївська області.

Е-консультації – процес, за якого влада дізнається про позиції мешканців територіальної громади стосовно певних проблем, які пропонують свої варіанти їх вирішення через онлайн-опитування, обговорення проектів рішень, стратегій розвитку громад. Е-консультації також використовуються органами влади, втім, не настільки активно у порівнянні з тими ж петиціями.

В Україні інструментом е-консультацій користуються близько 200 громад, де зареєстровано 26 тис. індивідуальних користувачів [5]. За використанням е-консультацій першість утримує Полтавська (769) та Дніпропетровська області (695). Повними аутсайдерами є Чернівецька та Черкаська області.

Загалом по Україні репрезентативну кількість цих 4 478 ініціатив формують: 2 840 опитувань (63,4 %), 1 159 консультацій (25,9 %) та 479 обговорень (10,7 %). Економлячи ресурси, е-консультації допомагають різним категоріям громадян активніше долучатись до життя спільноти, беручи участь в управлінському процесі та впливаючи на рішення влади.

Найактивнішими користувачами е-консультацій є громадяни віком 36-45 років, зокрема жінки (40 тис. ос., 62,6 %), що майже вдвічі (1,7 разів) перевищує категорію чоловіків (24 тис. ос., 37,4 %). Активність користувачів проявляється в: опитуваннях (182 452), коментуваннях (2 764), лайках (667) і дизлайках (103).

Громадський бюджет – це механізм визначення видатків частини місцевого бюджету на суспільні потреби за допомогою волевиявлення жителів територіальної громади, які самостійно обирають на що саме витратити кошти.

Загалом по Україні за період 2017-2025 рр. кількість поданих проектів становить 8 515 одиниць; кількість суб'єктів, які запроваджують ГБ – 296; обсяг коштів, визначених на реалізацію проектів – 2,5 млрд. грн. Станом на 01.04.2026 р. кількість поданих проектів зростає до 10 181, відданих голосів за них – понад 3 млн., профінансовано – на 1,2 млрд. грн. Подання проектів ще не означає їх успішне проходження, що може бути причиною зниження активності мешканців громад. За показником кількості підтриманих проектів ГБ лідерами є: Дніпропетровська (1211), Полтавська (836) та Київська (660) області.

Окреме місце серед е-комунікацій, як елемент партисипативного управління, займає *шкільний громадський бюджет (ШГБ)*, який «вчить школярів подавати та реалізовувати власні проекти» [1]. У цьому процесі беруть участь 42 територіальні громади та 393 школи, які подали 1 897 проектів, з яких відібрано 585 переможців та профінансовано на суму понад 40 млн. гривень. За кількістю підтриманих ШГБ першість утримує Дніпропетровська область (611), на відміну від інших регіонів, які не досягли навіть третини цього показника.

За твердженням фахівців, «вибір моделі електронної демократії у містах покладається безпосередньо на органи місцевого самоврядування та активних громадян» [2], а таких у територіальних громадах лише 15 % та ще 40 % потенціалу громади, який можна використати [4, с. 71].

Отже, у період розвитку інноваційної моделі цифровізації суспільних відносин використання інструментів е-участі потребує вдосконалення нормативно-правової регламентації, інфраструктурного забезпечення,

адаптації кращих практик та активнішого впровадження в Україні.

Список використаних джерел:

1. Веб-сайт Платформи E-DEM. URL: <https://stat.e-dem.ua/>
2. Інструменти електронної демократії у містах України. Інформаційно-аналітичний довідник. За ред. С. Лобойка, М. Находа, Д. Хуткого. К., 2017. 58с.
3. Кількість територіальних громад (на 01.01.2025). URL : <https://uk.wikipedia.org>
4. Лазор О. Д. Основи місцевого самоврядування. Л.: ЛПІДУ, 2003. 164 с.
5. Як інструмент електронних консультацій допомагає українцям під час війни. URL : <https://api.egap.in.ua> (дата звернення 17.03.2026 р.)
6. United Nations. *E-Participation Index*. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/About/Overview/E-Participation-Index>